

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05269

MAYN PONEVEZSH

Hirsh Osherowitch, 1908

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

הירש אָשער אָוויטש

ISBN:0-657-05269-8

מײַן פּאָנערוועזש

*This book once owned by a South African
reader, has been preserved by the
Cape Town Yiddish Cultural Federation
and returned to circulation by the
National Yiddish Book Centre
of South Hadley, Mass. U.S.A.*

*May it thus inspire us to keep alight
the flame of Jewish life and learning.*

הירש אַשעראָוויטש

מיין פּאַנעוועזש

פּוּנִיבֵז' שְׁלִי

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
National Yiddish Book Center

<http://www.archive.org/details/nybc205269>

הירש אָשער אָוויטש

מײַן פּאַנֶעוועזש

פּוּנֵיבֵז' שׁלִי

עברית: אברהם שלונסקי

בהוצאת ועד יוצאי פּוּנֵיבֵז' בישראל
תל-אביב, תשל"ה — 1974

MAYN PONEWESH
by
Hirsh Osherowitch

© כל זכויות המקור שמורות למחבר

© כל זכויות התרגום שמורות למתרגם

אילוסטראציעס : מיכאיל יא

אין פֿאַנעוועזש זײַנען נײַטאָ מער קײן ײִדן !
די שטאַט, װאָס האָט זיך קונה שם געווען ווי אַ גײַסטיקער
צענטער פון יהדות ליטא און איז געווען באַרימט אין אַלע תּפוצות,
איז אַפּגעמעקט געוואָרן פון דער קאַרטע פון ײִדיש-לעבן.
יאַרהונדערטער האָט אין פֿאַנעוועזש געדײַט אַ גרויסער גײַסט-
רײַכער ײִדישער קיבוץ און די שטאַט האָט געגאַלטן ווי אײַנס פון
די װיכטיקסטע קעמערלעך אינעם אַרגאַניזם פון באַרימטן ליטװישן
ײִדנטום.

פון פֿאַנעוועזש זײַנען אַרויס, אין פֿאַנעוועזש האָבן געלעבט און
אין פֿאַנעוועזש זײַנען אומגעקומען גרויסע ײִדן.
אומגעקומען ?

ניין, "אומגעקומען" איז צו װײַך געזאַגט ! — פֿאַרטיליקט,
אויסגעראַטן געוואָרן !

לעבן די על-פי צופאַל, על-פי מזל און על-פי נס איבערגעבליבענע
מיט קריעה-ריסן אין די הערצער, װײַטיקן דעם אומקום פון
אונדזער מיוחסדיקער פֿאַרשניטענער קהילת-פֿאַנעוועזש, טרױערן
זוּער נאָך טאַטע-מאַמע, װער נאָך ברידער, שװעסטער, װער נאָך
קינדער, פֿײַניקן זיך מיט זכרונות װאָס פֿאַדערן אַפּמערק.
האַבן מיר, די "מתי מעט" פֿאַרבליבענע יוצאי פֿאַנעוועזש אין
ישׂראל, איצט באַשלאָסן איבערצודרוקן און אַרויסצוגעבן אין אַ
באַזונדערער אויסגאַבע הירש אַשעראַװײַטשעס פֿאַעמע "מזין
פֿאַנעוועזש", װאָס דער דיכטער האָט אונדז געשאַנקען, זי זאַל
דינען ווי אַ מין יזכור.

די פֿאַעמע "מזין פֿאַנעוועזש" האָט הירש אַשעראַװײַטש אָנגעשריבן
נאָך אין יאָר 1942, װען עס איז צו אים אין װײַטן קאַזאַכסטאַן
דערגאַנגען די גרױל-ידיעה װעגן דער אויסראַטונג פון פֿאַנעוועזשער
ײִדן. װען די פֿאַעמע איז אַפּגעדרוקט געוואָרן אין מאַסקװער
זשורנאַל "צום זיג" און איז אָנגעקומען אין תּל-אַביב, האָט דער
גרויסער העברעישער דיכטער אברהם שלאַנסקי איבערגעזעצט דעם
הױפּטטייל פון דער דאָזיקער פֿאַעמע (30 סטראַפּעס פון 41), אים
אַפּגעדרוקט און שפּעטער אַרײַנגענומען אויך אין דער אויסגאַבע
פון אַלע זײַנע װערק.

מיר זײַנען צופרידן, װאָס בײַנאַנד מיטן אַרײַגינאַל פון דער
פֿאַעמע קענען מיר געבן אויך איר מײַסטערײַשע איבערזעצונג אין
עברית, און אויף אַזאַ אופן װעלן די זין און טעכטער פון נײַעס
דור, װאָס לשון-ײִדיש איז פֿאַר זיי ניט צוטריטלעך, אויך האָבן די

געלעגנהייט צו באַקענען זיך מיט דער פּאַעמע און איבערלעבן די
 געפילן, וואָס מוזן אויפקומען בשעת מע לייענט די בלוטנדיקע
 קינה־שורות וועגן אומקום פון דער פּאַנעוועזשער ייִדן־עדה. עס
 איז אַ חיוב דער יונגער דור זאָל עס וויסן ! דאָס איז נויטווענדיק
 פאַר דער המשכדיקייט פון אונדזער פּאַלק ! אַ געזונטער נאַכוויקס
 מוז קענען זינע וואַרצלען, מעג מען זיי האַבן אונטערגעהאַקט.
 זאָל זשע אונדזער דאַזיקע אויסגאַבע נאָך ווערדיקער מאַכן די
 טרער, וואָס ווערגט אונדז שוין גאַנצע דריי און דרייסיק יאָר.
 טייערע געבוירנשטאַט, וויגלשטאַט, היימשטאַט, געאַכפערטע
 עיר ואם בישראל, ייִדישע פּאַנעוועזש, געבענטשט זאָל זיין דיין
 זויערער, פאַר אונדז ליכטיקער אַנדענק און פאַרשאַלטן זאָלן
 זיין די אויסוואַרפישע רוצחישע הענט, וואָס האַבן דיך אַזוי
 אַכזריותדיק אומגעבראַכט !
 מיר דאַנקען דעם דיכטער פאַרן העלפן אונדז אַנצינדן אַ נשמה־
 ליכט נאָך אַ טייערן ייִדן־קיבוץ, אַ קיבוץ — אַ ניפטר, אַ קיבוץ —
 אַ הרוג, אַ קיבוץ — אַ קדוש !

ועד יוצאי פּוּניבז' בישראל

בפוניבז' אין עוד יהודים !

העיר שקנתה לה שם כמרכז רוחני של יהדות ליטא והיתה מפורסמת בכל תפוצות הגולה, נמחקה מעל מפת החיים של אומתנו.

מאות שנים שיגשג ופרח בפוניבז' קיבוץ יהודי גדול עתיר-רוח, וקהילת העיר היתה מקובלת כאחד התאים החשובים ביותר בגופה החי והמהולל של יהדות ליטא.

מפוניבז' יצאו ובפוניבז' חיו ובפוניבז' אבדו יהודים אנשי-סגולה ורמי-מעלה.

"אבדו?" — אמירה רכה מדי! הם נכחדו, הושמדו!

ואלה שנשארו בחיים על-פי מקרה, על-פי מזל ועל-פי נס, חיים בלב קרוע, מתענים בזכרונות השואה, מלאי צער וכאב על אובדנה של קהילת פוניבז' היקרה; מתאבלים איש איש על נפשות ביתו, על אב ואם, בעל ואשה, אחים ואחיות, בנים ובנות.

אנו, יוצאי פוניבז' בישראל, "מתי המעט" ששרדו, חוזרים ומוציאים עתה לאור במהדורה מיוחדת את הפואימה של הירש אושרוביץ "פוניבז' שלי", שהמשורר הואיל להעניקה לנו למען תשמש מעין "יזכור".

את הפואימה "פוניבז' שלי" כתב הירש אושרוביץ עוד בשנת 1942, בהגיע אליו לקאזאכסטאן הרחוקה בשורת-הזוועה על השמדתם של יהודי פוניבז'. וכשנדפסה הפואימה בכתב-העת המוסקבאי "צום זיג" ("אל הנצחון") והגיעה לתל-אביב, תירגם המשורר העברי הגדול ואמן-התרגום אברהם שלונסקי את רובה של הפואימה (שלושים מתוך ארבעים ואחד בתים), פירסם אותה ואחר-כך גם כלל אותה בתוך המהדורה של כתביו.

אנו שמחים שיש ביכולתנו להוציא לאור יחד עם המקור גם את התרגום העברי המזהיר, ועל-ידי זה תהיה אף לבני הדור החדש, שלשון יידיש היא בשבילם כספר החתום, האפשרות להכיר את הפואימה ולפתוח את לבם לרגשות המתעוררים בשעה שקוראים את פסוקי-הקינה על אובדנה של הקהילה היהודית בפוניבז'. הדור הצעיר חייב להכיר ולדעת את שורשיו, אפילו קוצצו אלה ונעקרו.

תוסיף-נא מהדורתנו זו תוספת-כבוד ותוספת-ערך לדמעה המחניקה אותנו זה שלושים ושלוש שנים.

עיר מולדתנו היקרה, ערש-ינקותנו ובית-נעורינו, עיר ואם נערצה בישראל, פוניבז' היהודית! ברוך יהיה זכרך הטהור והקדוש לנו,

וארורות תהיינה הידיים הפושעניות והרוצחניות שהחריבו והכחידו
אותך באכזריות מרושעת כל־כך !
תודתנו נתונה למשורר שעזר לנו להדליק נר־נשמה לזכרה של
קהילה יהודית יקרה ומכובדת, קהילה רבת־ערך וגדולת־מעש,
קהילה גאה ונשגבה, שנרצחה, נכרתה ונספתה.

ועד יוצאי פוניבז' בישראל

א

עס ברענען טעג, עס ברענען טעג,
און זייער אַש — די נאַכט — ברענט ווידער.
ניט ווייט פון אַ דערשטיקטן וועג
זאָגט שטיל אַ וואַלד מיט ביימער ווידוי.

אַן אַלטער וואַלד, אַ שווערער וואַלד
בני פאַנעוועזש — אַ שטאַט אין ליטע.
אַ בוים אין מיטן ווידוי פאַלט,
און ס'פאַלט אַ צווייטער, ס'פאַלט אַ דריטער.

די פייגל פונעם וואַלד — אַוועק,
ווי די נשמות פון די ביימער.
די וואַלקנס — שווערע גרויע זעק,
פול אַנגעשטאַפט מיט שוואַרצער אימה.

עס ליגט אַ האַלבער וואַלד שוין טויט,
דער צווייטער האַלבער שטייט אַ טויטער.
דער הימל בלויט, דער הימל גרויט
און בלייבט אַ רויטער, בלייבט אַ רויטער...

א

יָמִים בְּאֵשׁ, יָמִים בְּאֵשׁ,
וְגַם אֶפְרַם - הַלֵּיל - בְּאֵשׁ הוּא.
סְמוּךְ לַדֶּרֶךְ צְמוּן וְדוּי
עֲצֵי הַיַּעַר יִלְחָשׁוּ.

זֶה יַעַר סֵב, זֶה יַעַר עֵב
סְמוּךְ לְפִוְנֵיבוֹ דְּלִיטָא.
בְּעֵצִים וְדוּיִם עֲצִים
בְּרַעוּ-נְפִלוּ, עֲרֵי הַמְעִיטוּ.

וַיִּסְתַּלְקוּ הַצִּפְרִים
כְּהִסְתַּלַּק נִשְׁמַת הַיַּעַר.
עֲבִים הִכְבִּידוּ, כְּשִׁקִּים
שִׁנְגָדְשׁוּ אֵימָה וְסַעַר.

חֲצִי הַיַּעַר - שְׂכִיב־מְרַע.
הַשָּׂאֵר הוּא בְּר־מִנֵּן. עֲרֵבִים.
אֲזֵלָה הַתְּכֵלֶת. כְּבִיעָרָה
פּוֹשָׁה הָאָדָם בְּשָׁמַיִם.

ב

דער ערשטער דײַטשישער מעת-לעת
אויף פּאָנעוועזשער בלייכע גאַסן...
דער מאַרק־פּלאַץ — אַ פאַרברענטער מת,
די ווענט — פאַרגליווערטע גרימאַסן.

דער טײַך — פאַרטײַעט און פאַרגלייזט,
ווי ס'פּאַסט זיך צווישן גרויל און גסיסה.
אַ מויער נאַריש-דול זיך גרייסט:
"איך בין אַ תּפּיסה, כ'בין אַ תּפּיסה!"

און הילכיק שעלט דער פּינפּלגרילץ
פון די עס-עס-לײַט, וואָס באַוואַכן.
אַהינטער האַלב-פאַרברענט געהילץ
דער שטאַט-משוגענער נעמט לאַכן.

אַן אַלטער ייד, דאָס האַרץ פאַרקלעמט,
באַקלאַגט זײַן הייס, זײַן שטאַט, זײַן לעבן...
אויף פאַרקנס בלויע גראַבע הענט
אַ פּסק פון טויטאורטיילן קלעפּן.

ב

זֶה יוֹם רֵאשׁוֹן שֶׁל צֶלְב־הַקָּרֶם
בְּפוֹנִיבּוֹ' חוֹרֶת-חוֹצוֹת.
גּוֹף-מֶת שָׁרוּף - הַשּׁוֹק בְּהֶרֶם,
בְּתִי - עֵוִית הַמְּפֹלָצוֹת.

עֵוִית שֶׁל קָרָב אִים-הֶרֶהט
וְשֶׁל אִימֵי גָסוֹס וּנְאָק.
צוֹחֵק בְּנֵן בְּטְרוּף-דַּעַת:
"אֲנִי צִינּוֹק... אֲנִי צִינּוֹק..."

בְּמִשְׁרוֹקֵי-נוֹגְשִׁים נוֹקֶבֶת
סְרָדִיּוֹט אֶת גְּדוּפִיּוֹ מִפְטִיר.
וּבֵין אוֹדִים, פְּלִטַת שְׁלֵהֶבֶת,
צוֹחֵק לוֹ מִשְׁגַּע-הָעִיר.

דְּמוֹת יְהוּדֵי עוֹטְיָהּ, סוֹפְדָת
עַל שְׂכוּלִים וְתַבְעֵרוֹת.
וְדָ גָסָה, כְּחֻלָּה, מִצְמָדָת
פְּסֶס-דִּין שֶׁל מָוֶת אֶל גְּדָרוֹת.

און ס'קוויקן זיך געסטאָפּאָ-לייט
מיט שלאָגן, לעסטערן און רויבן.
ווייט עמעץ וויינט... ווייט עמעץ שרייט...
און טעמפע פויסטן האַקן שויבן...

ג

פון שטאָט צום וואַלד, וואָס לעבן שטאָט, —
אַ מחנה נאָך אַ מחנה יידן.
עס וואַקלען שווער אויס פיס אַ טראָט
פון ביקס און פון באַגנעט געטריבן.

שוין טויזנטער זינגען אַוועק,
און נייע טויזנטער אַלץ קומען.
פון וווּ די שטאָט האָט נאָר אַן עק
ביז לעצטן ייד צונויפגענומען.

עס דרייט אַ ווינט דעם שטויב און דרייט,
און ס'פליען אום, ווי סאַרווערס, קראַען ;
עס האָט פאַרנאַכט זיך אויסגעשפּרייט
מיט לעצטע בלוטנדיקע שעהען.

וְגִסְטָפוּ בַּחוּץ מוֹבֵלֶת
"יְהוּדוּנִים... יְהוּדוּנִים"...
וְקוֹל נְהִי... וְקוֹל מִפְּלֶת...
וְקוֹל אֶגְרוֹף עַל חִלּוּנִים...

ג

מְעִיר לַיַּעַר הַמּוֹנִים
שֶׁל יְהוּדִים בְּהֶלְדֵּי-צֶעַר.
וְרִדּוֹף מִתּוֹת וְכִידוּנִים
בְּפִימָה וְכִבְדֵּי נַח כָּל צֶעַד.

כְּבֵר אֱלֹפִים הוֹבִלוּ כְּצֹאן,
וְעוֹד, וְעוֹד יוֹבְלוּ בְּלִי הֶרֶף.
עַד הִיְהוּדֵי הָאֲחֵרוֹן
מִבְּצוֹ לְכֹאֵן לְפָנֹת הָעָרֵב.

עוֹרְבִים פּוֹרְחִים בְּקוֹל-עֲנֹת.
אֶבֶק בְּרוּחַ מִתְפָּרֵעַ.
אֶת שְׁעוֹת-הַדָּם הָאֲחֵרוֹנוֹת
מוֹצִיא הָעָרֵב הַגּוֹעֵעַ.

עס קלאַגט אַ סלופ דערנעבן וועג,
און ס'ציטערט אָפּ זײַן שטים אויף דראַטן,
גליַך ס'וואַלט געשניטן אים אַ זעג,
גליַך ס'וואַלטן טרייבערן אים דלאַטן.

אַ צווייטער סלופ, אַ דריטער קלאַגט,
און באַלד — די גאַנצע, גאַנצע שורה,
אַזש ביז צום האַריזאָנט זיך טראַגט
פון קומענדיקן טויט די בשורה...

דער אַלטער וואַלד אַנטקעגן טרערט
און ווישט מיט בלעטער זיך די טרערן.
עס גראַבן רידלען אויף די ערד,
און ביימער קוקן, ביימער הערן,

ווי ס'בראַזגעט אַ יעפרייטאַר-קעל
און ווי אַ ביקסנשטים קרימט נאָך אים:
"היי, יודען-באַנדע! גראַבן שנעל!.."
אַ שאַס. אַ ייִד פאַלט איינגעבראַכן...

עמוד צורח פמרורים,
וכל חוטיו יחרו: יצ'למו -
כמו ינסרוהו מסורים,
כמו ירטשו מעיו ברמת.

ושוב עמוד, ושוב עמוד,
ועוד מעט ועד אפסים
העמודים קינה על-מות
ישאו, ישאו כעל כנפים.

עלים מוחים את הדמעה
מעין היער הדומע.
חופרים אתים באדמה,
מביט היער ושומע:

איך קול גפריתר מחרחר,
וקול רובה מחרה-נובם:
"חפרו, יהודונים, מהר!"
וירי! - ויהודי צונח.

און ס'כאַפן אויף זיך בלייכע הענט
מיט לעצטע פוחות גראָבן, גראָבן...
די רידלען טאַנצן, שקיעה ברענט,
און ס'תהומט אַ לאַנגער ברייטער גראָבן.

אַ שוואַרצער וואַלקן — שווער און מאַט,
ווי מיט אַ חופה ציט אַלץ איבער.
דער ערד זאַגט, יידן, "הרי אַת"
שריט אויס אַ קראַ, וואָס פליט אַריבער.

אַ סאַווע קומט פאַרגרויט, פאַרבלייט,
און אירע אויגן — גרויל און פערל.
"איך האָב קיין צייט ניט, כ'האַב קיין צייט,
זאַל כאַטש וואָס גיכער פינצטער ווערן!.."

און ס'ווערט טאַקע! — עס ווערט, עס ווערט...
און ס'כליפעט וואַלד אויף זיך און יידן:
"אַ-וויי, וואָס אינד איז דאָ באַשערט!
אַ-וויי, וואָס איך מוז זיין אין מיטן!"

אָז תְּבַהֵל לַחֲפָר, לַחֲפָר
יָד עֵיפָה, רָפָה, הוֹלֵמֶת.
שְׁמִיעָה נְשָׁרֶפֶת מוֹל הַבוֹר,
אֶל מוֹל הַשְּׁחַת הַתּוֹהֶמֶת.

עֲנֵן חֶפֶה שְׁחֹרָה לְאֵט,
וְאֲדָמָה אֲזִי אֶת כּוֹרֵיהָ
כְּמוֹ מְאָרְשֶׁת "הֵרִי אֶת..."
וְקוֹל עוֹרֵב עוֹנָה אַחֲרֵיהָ.

עֲטוּי עוֹפְרֶת עֵט יִנְשׁוּף,
פְּנִינִים וְחִיל עֵינָיו יִרְחֹשׁוּ:
"יָבוֹא הַחֶשֶׁךְ וְיִשׁוּף,
נִכְסֵף נִכְסֵפְתִּי אֶל הַחֶשֶׁךְ."

אֶכֶן, הוּא בָּא. וּבְלִי דְמַעוֹת
עַל יְהוּדִיו בּוֹכָה הַיַּעַר.
"אוּי לְעֵינַי שְׂבָךְ רוֹאוֹת,
אָבוֹי כִּי יִשְׁמִדְכֶם הַסַּעַר."

"אַ-וויי, אַ-וויי" — אין בויך פון דר'ערד
פאַרטעמפטע חזון די רידלען ;
און פינצטערער אַלץ ווערט און ווערט,
און קולות שמניסן, קולות זידלען...

און אַט שוין קריכט אַרויס פון גרוב
דאָס שוואַרצע שטומעניש פון קברים !
נאָר ס'טוט קיין ווע ניט קיין צוק —
דאָס לעצטע ביסל שרעק פאַרלאָרן...

"די עופעלעך — אין גרוב אַרררנין !!!"
און ס'כאַפן הענט און וואַרפן, וואַרפן,
גלייך ס'וואַלט אַזוי גאָר מוזן זיין,
גלייך גאָר אַזוי וואַלט מען באַדאַרפן...

און יידן שטייען — שטיקער נאַכט.
און מאַמעס — אַפּגעליימט אין גאַנצן...
נאָר אַט האָט איינע זיך צעלאַכט,
צעדולט פון וויי גענומען טאַנצן :

"אבוי, אבוי" ... - רגבי עפר
חוזרים על הקינות האלו.
החשכה תקדרי, תגבר...
קולות יצליפו, יקללו...

ומקברים כבד גח וצף
שחורה של דומיה נצחת,
אך עין לא תניד עפעף,
כבד פג שויר אחרון של פחד.

"לתוך הבור - הגוזלות!"
ואמהות ורקו, הטילו
כאלו כד מכרח להיות,
כאלו כד יאה, חלילה.

והיהודים - גושי-לילות,
ואמהות - קפאון השלד.
רק אם אחת יוצאת לרקד,
גועה בצחוק, פטורה מילד.

"מַיַן אַיינציק קינד, אַיאַ ס'איז וויל?
עס איז אַ גליק, וואָס ביסט ניטאָ מער.
ס'איז אונדזער גורל בלוט און גרויל,
מיר אָבער — ריין, זיי — טרייף און טָמא!

לאַזט ניט אַרײַן! פאַרהאַקט די טיר!..
נאָך אונדזער — זייער בלוט מוז פליסן!..
אַ, קינד מײַנס, גוט איז מיר און דיר,
וואָס דו דעם וואַלפהונט האָסט צעביסן..."

אַ וויטער עכאַ, סאַוויש קאַלט,
האַט נאַכגעוואַלדעוועט: "צע-בי-סן!..
נאַר אַט אַ ביקס האָט אַפגעקנאַלט
און האָט דאָס דולע קול צעריסן —

דאָס קול, דעם טאַנץ, דער מוטערס לײַב
און עכאַ גרויליקן און דינעם.
"מַיַן קינד, מַיַן ווייב! מַיַן קינד, מַיַן ווייב!..
טאַ שטים געריסן זיך פון זינען.

"ילדי, מה טוב! הן טוב, ילדי?!
אֶהְיֶה... הֵייתִי... אֶךְ נִדְמִיתִי...
כִּי לֹא נִרְפָּה הוּא הַיהוּדִי...
כִּי נִטְמָאתֶם, וְלֹא נִטְמָאתִי..."

סָגְרוּ הַדְּלֵת אַחֲרַי...
עוֹד יִשְׁפֹּךְ דַּמְכֶם בְּדִלְךָ...
אֲשֶׁרִיד, בְּרֶ-בִּטְנִי, אֲשֶׁרִי!
הַיֵּטֵב נִשְׁכַּתְתָּ אֶת הַכֶּלֶב..."

וּמְרַחוֹק, כְּבָכִי יִנְשׂוּף,
זַעַק אַחֲרֶיךָ הָד: "הַכֶּלֶב!..."
מִטַּח! - וְזָמַר-הַטְּרוֹף
נִטְרָף, נִטְרָף בְּאֵשׁ הַקַּלֵּעַ.

הַשִּׁיר, הַגּוֹף, וְהַמְּחוּל.
בַּת-קוֹל עוֹמֶמֶת וּמְזוּזָעָה.
"ילדי... אֲשֶׁמִּי... ילדי..." - וְקוֹל
זַעַק לְבָקֵעַ מִן הַדַּעַת.

א דורכגעפינצטערטער באפעל
האָט עפעס שוידערלעכס באַפּוילן.
און שווערע קוילנוואַרפערס צען...
און טויזנטער צעגליטע קוילן...

א וואָלד, אַ וועג, אַ גרוב דערבני...
און רידלען שיטן און פאַרשיטן
מיט קאַלטער ערד נאָך הייסן בליני
געטייטע זעכצן טויזנט יידן!..

ד

מיין פאַנעוועזש, מיין פאַנעוועזש,
דו שטאַט פון דורות שיינע יידן,
כ'געדענק דיד אַפּגעטונקט אין בעז,
אין האַניקדיקע ליפעבליטן.

עס לויפט אַ ווינטל, ווי אַ סמיק,
איבער די גאַסן ווי די סטרונעס.
אַ שוועלבל טראַגט אין שנאַבל גליק —
עס האָט געבראַכט מיר פון דער זון עס!

בְּצוֹ שִׁמְט וְאֶכְזָרִי
פְּקֻדָּה לִפְתַּע מִשְׁתַּאֲפֵת,
וְעֶשֶׂר מְכוֹנֹת־יָרִי
אֶלְפֵי כְּדוּר יָרוּ מִנְּגֹד.

וְנֶעַר. דְּרָךְ. בּוֹר... אֲתִים
זוֹרְקִים עֶפְרַל בּוֹר־הַשְּׁחַת.
טִית־זֶזֶן אֶלֶף יְהוּדִים...
טִית־זֶזֶן אֶלְפִים בִּיחַד...

סע שטראַלט באַשיידנקייט פון דיר,
ביסט תפילה־זפה און נירוואַנאַ.
דו האָסט אַ מאַל געהערט צו מיר,
און איך בין זיך אַליין מקנא...

איך וואַרעם דיך מיט מיין געדאַנק
און טרינק דיין טינד מיט מיין זפרון.
איך בין אַ פלאַטערל, וואָס צאַנקט
אויף בליונג — מינע יענע יאַרן.

צי דען, מיין פאַנעוועזש, צי דען?
צי דען טאַקע, צי דען ביז איינעם
האַט מען זיי אַלעמען פאַרלענדט
די שאַרפע מוחות, הערצער ריינע?

איז טאַקע מער שוין ניט פאַראַן
דער למד־וואָוּאָוּניקישער טרעגער,
וואָס האָט פאַר יעדן אַרעמאָן
פאַרלאָזט זיין אייגענעם געלעגער?

האַט טאַקע אומגערעכטסער טויט
פאַרצוקט דעם תמימותדיקן יאַשע,
וואָס האָט דעם ערגסטן זשלאָב געטרויט
און זיך געהאַלטן פאַר אַ רשע?

צי דען געשען אַזוי געמיין
איז אויך דער מיצוותדיקער פּניע,
וואָס אָפהיטן פלעגט נאַכצוגיין
נאָך יעדער אַרעמער לוויה?

דין שוויגן, פּאַנעוועזש, זאַגט: "יאָ".
עס איז פון זיי ניטאָ מער קיינער.
אַ היימלאָזער "הושיעה נָא"! ...
שוועבט אום איבער אַ טאַל מיט ביינער...

מיין פּאַנעוועזש, מיין פּאַנעוועזש,
וון איז דין העלע עדה יידן?
מיר טרייף געוואָרן איז דין בעז,
און טמא — דינע ליפעבליטן.

וואָס איך געפונען האָב אין דיר,
איז דאָך אויף אייביק שוין פאַרשוונדן.
דו האָסט אַ מאָל געהערט צו מיר
און איצט געהערסט צו מינע ווונדן.

די מאַסן-קברים פון די פּאַנעוועזשער יידן

די פאנעוועזשער ישיבה אין בני-ברק

ישיבת פוניבז' בבני-ברק

